

Список бібліографічних посилань

1. Пришко І.А. Диференціація та індивідуалізація виконання покарань – один із засобів протидії субкультури зауджених. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/12882> (дата звернення 16.06.2022).
2. А. І. Марчук. Вторинна класифікація засуджених до позбавлення волі у сучасній пенітенціарній практиці України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. с. 610-618.
3. О. Яланський, І.Грабовська. Проблеми реалізації принципу диференціації та індивідуалізації виконання покарання. *Підприємництво, господарство і право*. №4. 2020. с. 334-338.
4. П. М. Ісаков, І. В. Білоус. Диференціація та індивідуалізація виконання покарань. *Вісник Асоціації кримінального права України*, 2016, № 2(7). с. 326-331.
5. Основи пенітенціарної педагогіки та психології. Навчальний посібник (Замула С.Ю., Костенко В.А. Мандра В.І., Падалець Б.В., Скоков С.І.). Біла церква. 2003. с. 101.

Одержано 29.10.2022

УДК 343.985.7

Олена Валеріївна ФЕДОСОВА,

*доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
заступник завідувача науково-дослідної лабораторії з проблем
наукового забезпечення правоохоронної діяльності та якості підготовки кадрів
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

Оксана Станіславівна СОЛОМАТІНА,

аспірантка Харківського національного університету внутрішніх справ

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ, ВЧИНЕНОГО НЕПОВНОЛІТНІМИ

Незаконні заволодіння транспортними засобами серед кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту займають особливе місце, оскільки позбавляють їх власників чи користувачів можливості реалізувати свої права відносно них. В результаті чого завдається суттєва шкода відносинам власності, безпеці руху та експлуатації джерела підвищеної небезпеки, а також створюється загроза життю та здоров'ю громадян, що обумовлює високу суспільну небезпечність цих діянь. Нерідко незаконне заволодіння транспортними засобами поєднується з іншими кримінальними правопорушеннями серед яких: порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст. 286 КК); знищенням, підrobкою або заміною номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу (ст. 290 КК); підrobленням документів, печаток, штампів та бланків, збутом чи використанням підrobлених документів, печаток, штампів (ст. 358 КК); незаконним придбанням, збутом або використанням спеціальних технічних засобів отримання інформації (ст. 359 КК); умисним вбивством (ст. 115 КК); розбоєм (ст. 187 КК); вимаганням (ст. 189 КК); умисним знищенням або пошкодженням майна (ст. 194 КК); придбанням, отриманням, зберіганням чи збутом майна, одержаного кримінально протиправним шляхом (ст. 198 КК); втягненням неповнолітніх у протиправну діяльність (ст. 304 КК) та ін. [1]. До того ж, згідно даних слідчо-судової практики, близько 60 % незаконних заволодінь транспортними засобами характеризуються наперед продуманим умислом та 40 % - умислом, який виник

раптово. Понад 20% викрадень автотранспорту вчиняється неповнолітніми, у зв'язку з чим це кримінальне правопорушення набуває ще більшої суспільної небезпеки.

Варто зазначити, що такі діяння призводять до дорожньо-транспортних пригод, оскільки вчинюються особами, які перебувають у стані сп'яніння або неповнолітніми, які взагалі не мали права на керування транспортними засобами. Як правило, такі особи не здатні виконувати в сфері дорожнього руху необхідні функції керування, що може бути особливо небезпечно у складній дорожній обстановці. Як наслідок, значна кількість дорожньо-транспортних пригод трапляється саме на тих транспортних засобах, якими незаконно заволоділи.

За статистичними даними Офісу Генерального прокурора в Україні у 2016 році було виявлено 318 фактів незаконного заволодіння транспортними засобами, вчинених неповнолітніми, у 2017 році – 288, у 2018 році – 231, у 2019 році – 193, у 2020 році – 247, у 2021 році – 162 таких кримінальних правопорушень [2]. Незважаючи на те, що намітилася тенденція до зменшення кількості випадків незаконних заволодінь транспортними засобами, маємо зазначити, що дана обставина не знижує суспільної небезпеки цього виду кримінальних правопорушень. Практика розслідування свідчить, що значна частина вказаних правопорушень, вчинених неповнолітніми не розкривається, відповідні провадження не направляються до суду, у зв'язку з чим особи, які їх вчинили, залишаються безкарними [3, с. 10]. Безумовно, така тенденція має свій негативний вплив на оцінку сучасного стану протидії незаконним заволодінням транспортних засобів підрозділами Національної поліції.

Розв'язання вказаної проблеми пов'язано з необхідністю удосконалення та суворого дотримання норм кримінального процесуального законодавства. Слід звернути увагу на те, що в сучасних умовах під час кримінального провадження щодо неповнолітніх слідчим, прокурорам, суддям потрібно керуватись як загальними положеннями КПК, так і спеціальними нормами, що містяться у статтях 484–497 глави 38 КПК України. Правила кримінального провадження щодо неповнолітніх встановлені не лише нормами цієї глави, а й ч. 2 ст. 10, п. 1 ч. 2 ст. 27, ч. 4 ст. 28, ст. 44, ч. 4 ст. 135, ч. 3 ст. 140, ч. 2 ст. 213, ст. 226, ст. 227, п. 11 ч. 1 ст. 368 та ін. [4]. Зазначені норми спрямовані на підвищення рівня захищеності прав неповнолітніх у кримінальному провадженні.

Така тенденція враховує європейську практику розслідування, у зв'язку з чим вказані норми КПК України надають більше прав неповнолітнім та їх представникам під час кримінального провадження. З іншої сторони, деякі з них мають певні прогалини. Наприклад, відсутність статей, що регламентують особливості повідомлення про підозру неповнолітньому (оголошення її змісту, роз'яснення), доступ до матеріалів досудового розслідування (діти, які не вміють читати, зокрема рукописний текст), права та обов'язки законного представника (відсутній механізм залучення педагога, лікаря, з якими слідчому необхідно самому налагоджувати відносини для їх прибуття на слідчі (розшукові) дії), особливості постановлення вироку щодо неповнолітнього. Отже, вказані норми в сучасних умовах потребують перегляду та вдосконалення.

Таким чином, тенденція удосконалення процесуальної регламентації особливостей кримінального провадження щодо неповнолітніх обумовлена проблемами сучасної практики розслідування вказаних кримінальних правопорушень. Розв'язання вказаних проблем потребує комплексного підходу у формуванні криміналістичної методики розслідування вказаних кримінальних правопорушень у межах особливого порядку кримінального провадження щодо неповнолітніх. Вважаємо, що зазначена криміналістична методика повинна враховувати вказані тенденції та особливості застосування криміналістичних, кримінальних процесуальних та оперативно-розшукових можливостей отримання доказової інформації при розслідуванні незаконного заволодіння транспортними засобами, вчинених неповнолітніми.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Статистична інформація про стан злочинності та результати роботи органів досудового розслідування. *Офіційний веб-портал Офісу Генерального прокурора України*. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>
3. Протидія незаконному заволодінню транспортними засобами підрозділами Національної поліції України: практичний poradnik з елементами інтерактивних технологій / Бондар В.С., Бочковий О.В., Дудоров О.О., Кривонос М.В., Скляніченко Д.В. та ін. / за ред. д-ра юрид. наук, проф., заслуженого діяча науки і техніки України О.О. Дудорова. Сєверодонецьк: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідорєнка, 2020. 311 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

Одержано 01.11.2022

УДК 343.985.2

Андрій Миколайович ХАНЬКЕВИЧ,

кандидат юридичних наук, професор,

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності

та розкриття злочинів факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ДАНИХ ТА ПЕРВИННОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ОПЕРАТИВНИХ ПРАЦІВНИКІВ І СЛІДЧИХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Важливим кроком впровадження сучасних підходів роботи з інформацією у практиці діяльності оперативних підрозділів та слідчих органів стало використання можливостей підрозділів Департаменту кримінального аналізу під час опрацювання великих масивів даних.

Разом із цим це не вплинуло на вирішення головної задачі – розповсюдження й широкого використання в роботі рядових оперативників і слідчих нескладних аналітичних інструментів опрацювання даних або первинної та іншої інформації під час планування оперативно-розшукової діяльності та досудових розслідувань кримінальних проваджень, вміння самостійного оброблення невеликих обсягів даних, що не потребують втручання в цей процес фахівців спеціалізованих підрозділів зазначеного Департаменту.

У вмінні оперативно й всебічно обробляти інформаційні потоки, візуалізувати дані, первинну й іншу інформацію, робити виважені висновки, побудовані на логіці, креативному мисленні та передовому досвіді оперативної і слідчої діяльності й криється секрет своєчасного прийняття вдалих управлінських рішень, спрямованих на оптимальне й ефективне вирішення завдань кримінального судочинства.

Одним із найефективніших прийомів сприйняття даних та інформації різних видів є їхня візуалізація. Для правоохоронців вона дозволяє наочно відслідкувати основні тенденції розвитку кримінальних ситуацій, різних залежностей, змін в підходах підготовки та вчинення видових правопорушень, їх своєчасного оцінювання й реалізації професійних можливостей залежно від посадових обов'язків.